

Laheda valla ainsat sidejaoskonda Tilsis seekord ei suletud

Läinud nädalal sai Tilsis sidejaoskond arvuti. Seni kirjutati kviitungeid ja vormistati dokumente käsitsi. Sidejaoskonna klienditeenindaja Liia Muld rõõmub arvuti üle väga, ta on varem arvutit õppinud, kuid nüüd tahab endale selgeks teha tööks vajalikud programmid. Eks arvuti saamine tähendab ka seda, et valla ainuke sidejaoskonda ei sulgeta.

Sidejaoskonna asukoht on hea, sest vallavalitsusega samas hoones töötavad peale sidejaoskonna ka perearst ja lasteaed. Et üks tee ja mitu asja.

Sidejaoskonnast saadavate teenuste loetelu on võrdlemisi pikk: ajalehtede-ajakirjade tellimine, postipaki saatmine-saamine, kataloogikaupade tellimine ja tagastus, pangateenused, loteriipiletite, markide-ümbrikute-kaartide ja elutabeliste pisivõrdade müük jne.

Liia Muld on Tilsis sidejaoskonna piirkonna elanikke teenindanud alates 1970. aastast. Maakoha postiasutuses on see ainult plussiks, sest ta tunneb põlisasukaid ja teab nende elukohti. Juurdetulijatega on algul raske, sest valdavalt ei märka uusasukas endast sidejaoskonnale teada anda. Ka vallaametnikud ei tea tihti, kes kus elab, sest sissekirjutuse kohustus ei pole. Uute inimeste ülesleidmisega on raskusi ka kirjakandjatel.

Laheda valda teenindavad postikandmisel kaks füüsilisest isikust ettevõtjat. Linda Tikmani teeninduspiirkond on tükki Põlva vallast, Pragi, Naruski, Himma, Vardja ja Vana-Koiola küla. Linda suurt Lahedale ei satugi: Põlvast ta hommikul tuleb ja sinna läheb.

Ene Patrasoniga on teine lugu. Igal tööpäeval, milleks tuleb pidada ka laupäeva, istub ta hommikul pool seitse kodus oma Volkswageni rooli ja sõidab Põlva postkontorisse posti järele, saab seal koorma peale ja alustab ringi. Ka tema piirkond algab Põlva vallas, edasi tulevad Mustajõe, Lahe, Roosi, Tilsis, Suurküla ja Joosu.

Ajalooline hetk. Kohe hakatakse Tilsis sidejaoskonnas arvutit võrku ühendama. Pildil klienditeenindaja Liia Muld ja kirjakandja Ene Patrason.

MAIDU JAASONI foto

Ning siis ots ringi ja kodu poole Parksepa külje alla.

Lepingu järgi peab post tellijal käes olema kella neljaks. Ene ütleb, et kui pensionipäevi ei ole, siis jõuab ka varem. Ajaleht on, teadagi, selline riknev kaup, uudiseid tahetakse lugeda võimalikult värskest ja võimalikult vara. Postiring on ligi sada kilomeetrit pikk. Kuu esimesel poolel, kui on pensionipäevad, tuleb kilomeetreid rohkem, sest pensionide väljamaksmisel on omad reeglid ja mõnel päeval tuleb kolm korda Põlvas raha järele käia. Korraga ei

tohi sularaha kuigi palju kaasas olla. Maanimine soovib oma pensioniraha valdavalt poe peale saada, sest külas ei ole seina sees pangaautoomaati, kust raha jupikaupa nõutamas käia. Seega kohtub Ene kuus vähemalt korra iga pensionäriaga.

Kes ütleb, et maal ei loeta? Loetakse! Tellimiste arvu poolest on esimesel kohal Koit, teisel Maaleht. Põlvas väidetavalt Koidu järel Postimees. Ajakirjadest tellitakse teistest rohkem Kodutohtrit ning Pere ja Kodu, ka Naistelehte. Vallaleht käib kõikidele peredele tasuta, ja pahan-

dust on palju, kui keegi ilma jääb.

Omaette nuhtluseks peetakse klantspaberil reklaami, mis ei põle ka, nagu maarahvas ütleb. Aga kontroll selle laialikandmise üle on kõva.

Ene Patrason on äärmiselt vaikne ja tagasihoidlik inimene. „Ma saan rahvaga hästi läbi ja mulle see töö meeldib,” ütleb ta lihtsalt. Ene on postimehe perest pärit. Tema isa Ernst Vaal oli Tilsis palju aastaid postimees. Ene tegi tema kõrval postiringiga tutvust juba siis, kui ta ei olnud veel kümnene. Pärast kooli alustaski töötamist postiljoni asenda-

jana, kuid vahepeal oli aastaid kaubanduses.

Kolm aastat tagasi, kui Liia Muld teda tööle kutsus, tuli postiljoniks ja töötas rõõmuga. Nüüdseks on ta saanud tuttavaks nii inimestele kui ka postiringi koertele. Aga oma rist-sai ka tema koeral kätte ja tohterdas üsna kaua pureshaavu. „Ma ei kaevanud kellelegi. Mul on endal ka koerad ja koera käitumine võib olla ettearvatu,” on ta mõistev.

Häirivaid ja tööd segavaid asjaolusid tuleb ette, ja need on postitöötajatel niivõrd sarnased, et samu asju loetlevad nii Liia Muld kui ka Ene Patrason. Kõige sagedamini juhtub, et tundmatule nimele tuleb postisaadetis ja siis algab inimese otsimine. Siit palve uutele vallaelanikele: astuge sidejaoskonnast läbi ja jätke sinna oma postiaadress. Kui seda pole tehtud, on ülekohtune postitöötajat süüdistada, et saadetis on hilinenud või tagasi läinud.

Sama suur probleem on postkastid: ühel on üks ripakil, teisel põhi alt või on see posti hulga jaoks väike või nii kitsa avaga, kust paksemad saadetised sisse ei mahu. Kallid inimesed, vaadake oma postkast postiljoni pilguga üle: kas see on koera liikumisalast väljas, kas postiauto saab teie väravas ringi keerata, kas teie aiavärvasse üldse on autoteed? Postkast peaks paiknema väljaspool aeda. Korrusmajade nuhtlus on pimedad trepikojad ja nimetud või eelmise omaniku nimega postkastid. Vana postiljon teab kohalikke kombeid, aga mida teeb sellises situatsioonis asenduspostiljon?

Liia Muld ja Ene Patrason on väga positiivse eluhoiakuga inimesed, ega muidu nii kaua ühe koha peal olla saaks. Värsti on jõulud ja aastalõpp. Liia annab teada, et sidejaoskonnas on juba müügil kalendrid ja jõulukaardid, astugu aga soovijad tema juurest läbi. Ene ütleb, et kui tema auto vastu peab, siis tuleb ta iga ilmaga ja toob posti kätte.

Naima Navi

Külalised Ukrainast

Põlvamaal viibis 7.-13. oktoobri 39 külalist Ukrainast Kulikova rajoonist. Laheda vallaga käis põhjalikumalt tutvumas kolm ukrainlast: sealne keskkooli direktor Natalja Halitshõn, külasekretär Valentina Shistak ja külavanem Pjotr Shilo. Tutvumiskäigul saatsid külalisi volikogu esimees Aare Kallas, vallavanem Sirje Tobreluts ja allakirjutanu.

Kõigepealt tutvusid külalised vallamaja ja lasteaiaaga. Seejärel siirduti peatselt valmivasse sotsiaalkeskusesse ja Tilsis põhikooli. Tilsis põhikooli direktor Aivo Roonurm ja õppealajuhataja Maia Loooris tutvus-

tasid kooli ja näitasid klassiruumi. Külalistele jätsid hea mulje viisakad lapsed, arvutiklassid ja meloodiline koolikell.

Edasi mindi tutvuma Tilsis lastekoduga. Direktor Aare Kallas, õppeala juhataja Raido Kaljula ning kasvatava Liiga-Maija Senina rääkisid lastekodust ja lastest. Külalistele meeldisid väga maitsekalt sisustatud ja hubased ruumid. Ukraina koolidirektori sõnul on tema kodumaal lastekodud palju suuremad ja pole ka nii heas korras.

Külalistel oli võimalus tutvuda ka ASiga SUWEM. Eriti meeldis küla-

liste hooldus töötajate olme ja töötingimuste eest, samuti imestati tootmisjärelduste puudumise üle.

Käidi ka Vana-Koiola koolis ja raamatukogus ning kultuurimajas. Kooli juhataja Siret Lillemäe tutvustas koolimaja ja rääkis ettevõtmistest ning projektidest. Kultuurimaja juhataja Andres Määr rääkis Laheda valla kultuurirühmitest ja traditsioonidest. Kujunes vahetu ja sõbralik vestlusring koos pillimängu ja lauluga.

Kohtumisest said kasu mõlemad pooled.

Kersti Käis, vallasekretäri kt

Vana - Koiola kooli tublid õpilased 1.veerandil:

Väga head õpitulemused:

Mari-Liis Kõiv, 4.klass
Silver Schmeiman, 4.klass
Birgit Vana, 4.klass
Inge-Marit Tigas, 6.klass
Eliis Vana, 6.klass

Head ja väga head õpitulemused:

Martti Lusti, 2.klass
Kristjan-Keijo Kindsiveer, 5.klass
Reio Pütt, 5.klass
Kristo Kindsiveer, 6.klass
Raido Kõiv, 6.klass

Tilsis põhikooli õpilasesindus kiidab 2007/2008.a esimese õppeveerandi lõpul tubli huvitegevuse eest järgmisi õpilasi:

Kuido Kuur, LÕK, 9. klass
Mirko Hurt, 9.klass
Kati Saarepuu, 8. klass
Anneli Oru, 8. klass
Evi Leet, 5. klass
Anne Jõeala, 8. klass
Karina Piirimaa, 1. klass

Katrin Piirimaa, 1. klass
Gerli Männiste, 1. klass

Tilsis põhikooli huvijuh Reet Kütaots avaldab kiitust tublidele õpilasesinduse aktiivsidele:

Laura Puru, 9. klass
Rey Laas, LÕK, 8. klass
Mergit Marjapuu, 5. klass
Kertu Kihu, 5. klass
Rando Veberson, 8. klass

Vallavanema veerg

Sirje Tobreluts,
Laheda vallavanem

Olgem rasketel hetkedel üksteisele toeks

Käes on oktoober, tõeline sügis-kuu. Kuu algus oli siiski soe ja päikseline. Mõnel päeval näitas termomeeter isegi üle kahekümne püga. Ju seda ikka vananaistesu-veks võis nimetada. Vahepeal on

olnud ilmad tuulised, jahedad ja parajalt vihmased. Jalgade all sahisavad koltunud lehed, mida pole vietsate ilmade tõttu suudetud veel kokku riisuda ning kompostiks ladestada. Paari aasta pärast saaks hea huumusrikka mulla uute taimede kasvatamiseks.

Eks see prahi äravedu ja põletamine valmista omamoodi peavalu: ühtpidi on kallis ja seadusega pole lubatud ka igal pool põletada. Minu soovitu on: kel võimalik, tehke oma kinnistule korralik kompostihunnik, mis ei riiva enda ega ka teiste silma.

Põllumeel on sügisel väga palju tööd. Sel sügisel koguti salve rikkalik viljasaak ja vilja hind tõusis üle 2 krooni kilo eest.

Kõikjal rõhutakse suurtele hinnatõusudele. Tasapisi ongi need juba suvest saadik toimunud. 600grammine leib maksab 10 krooni ringis. Lihtne arvestus annab kilo hinnaks 16 krooni. Piimaliitri eest küsitakse sama palju kui veepudeli eest - 8 kuni 10 krooni - ja endiselt poole võrra vähem, kui maksab kütuse liiter. Ka liha hind peaks lähiajal veerandi võrra tõusma. Kuidas edasi? Perenaiselik vaist ja kokaoskused aitavad kindlasti söögilauda mitmekesisemaks muuta.

President Toomas Hendrik Ilves ütles 2007. aasta põllumehe tiitlit Tapa valla seakasvatajale Ermo Sepale üle andes: „Talupidamine pole kinnisvara arendamine, kus ühe aasta ja ühe projektiiga on võimalik priske kasum teenida. Põllumeeste tänase edu taga on igapäevane vaev ja hool.” Aiman, kuidas hinnatõusu üle nurisev linnainimene nüüd maamehele kui põlisele rikkale näpuga näitab.

Kohe algab selle õppeaasta esimene koolivaheaeg. Eks veerandi tulemused olene suuresti õpilasest endast, vahel ka lihtsalt vedamisest või altnimekust. Puhake, liikuge ja nautige vaba olemist! Nädal on ju nii üürrike.

Samal ajal käib arutelud hariduse rahastamise üle. Haridusministeeriumi töötajad tutvustasid toorest süsteemi: polnud arvestusi, millisesse olukorda koolid satuvad. Statistilised andmed näitavad, et laste arv klassides langeb, eriti maakoollides.

Igas klassikomplektis peaks olema vähemalt 12 õpilast. Kahjuks pole aru saadud, et olgu klassis kuus, kaheksa või 17 õpilast, õpetaja peab lapsi ikka ühtmoodi õpetama.

Siit üks järeldus: kõik põhikooliastme lapsed peaksid õppima oma valla koolides. Kooli valib esmalt ikka lapsevanem. Esimesse klassi astujale kooli valides ei tohiks selle aluseks võtta mingit aegadetagust juhtumit oma kooliteelt.

Valla asutused planeerivad järgmise aasta eelarvet. Valla üldelarve kuludest ligi 60 protsenti läheb haridusele, huviringidele ja eelharidusele. Suure summad on järgmisel aastal kavandatud spordile. Uue asutusena ja oma eelarvega hakkab tööle ka sotsiaalkeskus.

Usun, et nii staadion kui ka sotsiaalkeskus pakuvad uusi tegevusi kõigile valla elanikele juba järgmisel aastal. Seni aga kasutage olemasolevaid võimalusi! Kooli saalis saab õhtuti võrk- ja korvpalli mängida. Kultuurimaja ootab ringides kaasa lööma: kel soovi, saab rahvatantsu jala sammuma seada või näitemängu kaasa lüüa. Võid tulla ka hea muusika saatel kaaslasega jalga keerutama.

Ringi liikudes võib märgata paljusid inimesi, nii noori kui ka vanemaid, kõndimas ja jooksimas. Popp on kepikõnd, üldse liikumine. Liikumine aitab tervist hoida. Aktiivseid kepikõnni harrastajaid näeb Mustajõe-Ridali teelõigul, Tilsa-Mäni teel ja jooksivaid noori Vardjas. Liikumisharrastus viib inimese loodusesse ning paneb päevamuuri ja väsimuse unustama. Uidake, olge koos lastega, et nende mõttemaailmast osa saada! Kõike seda polegi nii vähe.

Hingeguluse leidmine teise inimesega on üks ilusamaid hetki siin ilmas. Hingerahu annab su tegevusele mõtte ja teeb tugevaks. Mõelgem ka Hellega juhtunust. Tema on teipsoolus. Aga lapsed? Vanemad? Olgem elu rasketel hetkedel üksteisele toeks, nagu küllakogukonnal ajast aega kombeks on olnud. Olgem siin ja praegu Helle lastele, emale ja isale toeks. Et ka nemad leiaksid oma hinges rahu.

Nukker sügiskuu, looduse surmakuu on esivanemate meenutamiseks kohane aeg. Hingede aeg on vajalik, sest teeline peab ikka aeg-ajalt üle öla oma elule ja mõdanikule tagasi vaatama. Hingedepäeval, 2. novembril on tavaks süüdata kodukandel lahkunute mälestuseks küünlad. Uno Sikemäe luuleridades peitub palju: „Sel ööl sa kuuled tulijate samme ja märkad puude varjus ootajaid. Taas kordub see, mis ununenud ammu, näed silmi teelt su poole vaatavaid.”

Rahulikku hingede aega!

22. oktoobrist kuni 2.novembrini toimub vallasekretäri vastuvõtt tööpäevadel kella 12 - 16.

Ülevaade vallavolikogu 26. septembri istungist

1. Laheda valla üldplaneeringu ja keskkonnamõjude hindamise algatamine. Kuulati vallasekretäri kt Kersti Käisi ettekannet. Selgitused vallavanemalt Sirje Tobrelutsilt. Laheda Vallavolikogu otsustas hääletenamusega (poolt 11, vastu 0, erapooletuid 0) võtta vastu otsuse nr 65 „Laheda valla üldplaneeringu ja keskkonnamõjude hindamise algatamine”.

2. Laheda valla 2007. a I poolaasta eelarve täitmise aruanne. Kuulati peaaramatupidaja Malle Kivi ettekannet.

3. Kanepi, Kõlleste, Laheda, Valgjärve ja Vastse-Kuuste valla ühise jäätmekava vastuvõtmine. Kuulati arendusnõunik Alar Alaperti ettekannet. Jäätmekava on vaja riigihanke väljakuulutamiseks ja jäätmeveo korraldamiseks. Laheda Vallavolikogu otsustas hääletenamusega (poolt 11, vastu 0, erapooletuid 0) kinnitada määruse nr 9 „Kanepi, Kõlleste, Laheda, Valgjärve ja Vastse-Kuuste valla ühise jäätmekava vastuvõtmine”.

4. Arengukava muutmine. Kuulati arendusnõunik Aalar Alaperti ettekannet. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 37 lõige 3 sätestab, et kui valla on pikemaajalisel varaliskohustus või neid kavandatakse pikemaks perioodiks, peab arengukava hõlmama nimetatud varaliskohustusi käsitlevat perioodi. Seetõttu on vaja kinnitada ka investee-

ringute kava aastateks 2008-2021. Laheda Vallavolikogu otsustas hääletenamusega (poolt 11, vastu 0, erapooletuid 0) kinnitada määruse nr 10 „Arengukava muutmine”.

5. Peremehetute ehitiste hõivamine. Kuulati maakorraldaja Aivar Ats-pooli ettekannet. Laheda Vallavolikogu otsustas hääletenamusega (poolt 11, vastu 0, erapooletuid 0) võtta vastu otsuse nr 66 „Peremehetute ehitiste hõivamine”.

6. Katastriüksuse Jõeääre (38501:002:0021) jagamisel tekkinud katastriüksuste nimede ja sihtotstarvete määramine. Kuulati maakorraldaja Aivar Atspooli ettekannet.

Laheda Vallavolikogu otsustas hääletenamusega (poolt 11, vastu 0, erapooletuid 0) võtta vastu otsuse nr 67 „Katastriüksuse Jõeääre (38501:002:0021) jagamisel tekkinud katastriüksuste nimede ja sihtotstarvete määramine”. (Volikogu liige Olavi Põder ei võta osa selle punkti arutelust ega hääletamisest.)

7. Katastriüksuse Seega (38501:003:0868) jagamisel tekkinud katastriüksuste nimede ja sihtotstarvete määramine. Kuulati maakorraldaja Aivar Atspooli ettekannet. Laheda Vallavolikogu otsustas hääletenamusega (poolt 10, vastu 0, erapooletuid 0) võtta vastu otsuse nr 68 „Katastriüksuse Seega (38501:003:0868) jagamisel tekkinud katastriüksuste

nimede ja sihtotstarvete määramine”.

8. „Laheda valla õpilastele sõidusoodustuste määramise korra” muutmine. Kuulati vallasekretäri kt Kersti Käisi ettekannet. Laheda Vallavolikogu otsustas hääletenamusega (poolt 11, vastu 0, erapooletuid 0) kinnitada määruse nr 11 „Laheda vallavolikogu 28. mai 2007. a määruse „Laheda valla õpilastele sõidusoodustuste määramise kord” muutmine”.

9. Tilsa Lastekodu üleandmisest munitsipaalomandisse. Volikogu esimees, Tilsa lastekodu direktor Aare Kallas tutvustas arvamusi Tilsa lastekodu munitsipaalomandisse üleandmise kohta.

10. Vallavanema info. Sooja hinna tõus. Külalised Ukrainast 7.-13. oktoobrini. Tilsa staadioni ehitusest. Sotsiaalmaja ehitusest. KOIT-kava projektid: Tilsa staadion ja Tilsa lasteaia laiendamine. Allkatsuste eelarvete koostamine. Pikapäevavõrkude tootlusest koolis. Kanepi valla üldplaneeringu kooskõlastamisest. Ülo Külma avaldus kiirust piiravate liikluskäikude paigaldamise kohta. Põlvamaa koolidirektorite koosolek Tilsa põhikoolis. Vana-Koiola kooli õpilaste arvu vähenemisest. 14. detsembril toimub valla ettevõtjate, volikogu ja vallavalitsuse jõulupidu. 6. oktoobril õpetajate päeva tähistamine Vana-Koiola kultuurimajas.

Laheda Vallavolikogu istung toimub 31. oktoobril kell 13 Laheda Vallavalitsuse ruumides Tilsis.

Istungi päevakord: 1. Laheda valla 2007. aasta III kvartali eelarve täitmise aruanne. 2. Laheda valla 2007. aasta eelarve muutmine. 3. Laheda valla 2007. aasta lisaelarve kinnitamine. 4. Laheda Vallavolikogu 26. mai 1998 määrusega kinnitatud „Laheda vallavara eeskirja” muutmine. 5. Katastriüksuse Sillaotsa jagamisel tekkinud katastriüksuste nimede ja sihtotstarvete määramine. 6. Vallavanema info.

Laheda Vallavalitsus teatab, et Laheda Vallavolikogu 26. septembri otsusega nr 65 on algatatud Laheda valla üldplaneeringu ja keskkonnamõjude strateegilise hindamise koostamine ning tunnistatud kehtetuks Laheda Vallavolikogu 24. mai 2006. a otsus nr 14 „Üldplaneeringu vastuvõtmine ja avaliku väljakuulutamise”.

Jäätmed ja jäätmekäitus

Kõik me puutume iga päev kokku jäätmetega, olles ise jäätmete tekitaja. Selleks et hoida meie elukeskkonda puhtana, on vaja jäätmekäitlus nõuetega vastavusse viia. See tähendab mitmesuguste dokumentide koostamist, kooskõlastamist ja kinnitamist.

Laheda vallavalitsus on jõudnud lõpule ühe suure tööga ning volikogu on kinnitanud Kanepi, Kõlleste, Laheda, Valgjärve ja Vastse-Kuuste valla ühise jäätmekava aastateks 2007-2011. Ühise jäätmekavaga saab tutvuda valla koduleheküljel. Dokument on ka jäätmeveokonkursi väljakuulutamise eelduseks.

Edasistest sammudest jäätmekäitluse korraldamisel vallas antakse teada Laheda Valla Sõnumite vahendusel.

Siinkohal anname veel infot jäätmete kategooriate kohta. Jäätmed on loetletud kategooriasse kuuluvad vallasasjad või kinnistatud asjad, mille valdaja on ära visanud, mida ta kavatses ära visata või on kohustatud viskama (jäätmeseaduse § 2).

Araviskamine tähendab vallasaja kasutusel kõrvaldamist, loobumist selle kasutusele võtmisest või kasutusele hoidmist, kui selle kasutusele võtmine ei ole tehniliselt võimalik või majanduslikult või keskkonnakaitselistest asjaoludest tulenevalt mõistlik.

Tavajäätmed - kõik jäätmed, mis ei kuulu ohtlike jäätmete hulka.

Püsjajäätmed - tavajäätmed, milles ei toimu olulisi füüsilisi, keemilisi

Jäätmekategooriad on:

- 1) Q1 - edaspidi teistsi määratlemata tootmis- ja tarbimisjäätgid;
- 2) Q2 - praaktööt;
- 3) Q3 - tooted, mille kasutustähtaeg on lõppenud;
- 4) Q4 - materjalid, mis on maha voolanud, riknenud või mõne õnnetusjuhtumi tõttu kahjustunud, kaasa arvatud materjalid, seadmed või muud esemed, mis on õnnetusjuhtumi tagajärjel saastunud;
- 5) Q5 - materjalid, mis on saastunud või kõlbmatuks muutunud sihipärase tegevuse tagajärjel, nagu puhastusjäätgid, pakkimismaterjalid, mahutid;
- 6) Q6 - kasutamiskõlbmatud päraldised, nagu tühjad patareid, kasutatud katalüsaatorid;
- 7) Q7 - ained, mis ei toimi enam nõutaval tasemel, nagu saastunud happed, lahustid, kasutatud karustusoolad;
- 8) Q8 - tööstusprotsessijäätgid, nagu räbud, destillatsioonijäätgid;
- 9) Q9 - saastetõrje- ja puhastusprotsessijäätgid, nagu skraberrisetted, kottfiltritloom, kasutatud filtrid;
- 10) Q10 - metallide töötlemise ja viimistlemise jäätgid, nagu treilaastud, valtsimistagi;
- 11) Q11 - toorme kaevandamise ja töötlemise jäätgid, nagu kaevandamisjäätgid, naftatootmisel tekkinud muda;
- 12) Q12 - rikutud materjalid, nagu PCBga saastatud õli;
- 13) Q13 - kõik materjalid, ained või tooted, mille kasutamine on keelatud;
- 14) Q14 - tooted, millele valdaja ei leia edasist kasutust, nagu põllumajanduses, olmes, kontorites, kauplustes või töökodades äraviskatud vallasasjad;
- 15) Q15 - reostatud pinnase puhastamisel tekkinud saastunud materjalid, ained või tooted;
- 16) Q16 - kõik materjalid, ained või tooted, mida ei hõlma ülal loetletud kategooriad.

ega bioloogilisi muutusi. Püsjajäätmed ei lahustu, põle ega reageeri muul viisil füüsiliselt või keemiliselt, nad ei ole bioloogandavad ega mõjuta ebasoodsalt muid nende kokkupuutesse sattuvaid aineid viisil, mis põhjustaks keskkonna saastumist või kahju inimese tervisele. Püsjajäätmete leostuvus vee-keskkonnas, ohtlike ainetes sisalduvad ning nõrgvee ökotoksilisus ei põhjusta täiendavat keskkonnanõu-just, seda eriti põhja- ja pinnavee kvaliteedinõudeid silmas pidades.

Biolagunevad jäätmed - anaeroob- selt või aeroobselt lagunevad jäätmed, nagu toidujäätmed, paber ja

papp. Ohtlikud jäätmed - jäätmed, mis vähemalt ühe jäätmeseaduse paragrahvis 8 nimetatud kahjuliku toime tõttu võivad olla ohtlikud tervisele, varale või keskkonnale.

Õlmejäätmed - kodumajapidamisjäätmed ning kaubanduses, teeninduses või mujal tekkinud koostise ja omaduste poolest samalaadsed jäätmed.

Täpsemalt saab Laheda valla jäätmemajanduse kohta lugeda Laheda valla jäätmehoolduseeskirjast (valla kodulehel).

Alar Alapert, Laheda valla arendusnõunik

Võlutud ilusast loodusest, sõbralikest inimestest ja rahust

Tänavu on ainus uus õpetaja Tilsi põhikoolis Liina Vagula. Lastevanematel ja vallarahval on ehk huvitav teada saada, kes valiti eesti keele ja kirjanduse asendusõpetajaks.

Sa oled veel nii noor ja õitsvas eas, et sobib vanustki küsida. Millal sind sünnipäeva puhul õnnitleda võib, mitu aastaringi on täis?

Olen peaaegu jaanilaps, sest minu sünnipäev on 25. juunil. Sel suvel sain 25aastaseks.

Mõned aastad tagasi oli ühes tuntud teleasaates esimene küsimus: kes sa oled ja kust tuled? Sama küsimuse esitan sullegi.

Olen end alati pidanud täiesti tavaliseks tüdrukuks, kellele meeldib üle kõige ilus loodus ja kõik muu, mis hingele pai teeb. Üles olen kasvanud Padisel. See on üks väike armas koht Harjumaal. Padise on tuntud eelkõige seal asuva kloostri tõttu, mis Jüriöö ülestõusu ajal kannatada sai.

Mis su maailmavaadet, su seisumist vaimset koodi on kujundanud, formaalne või mitteformaalne hariduskäik?

Olen käinud mitmes koolis. Põhihariduse sain Padise põhikoolis, keskhariduse Keila gümnaasiumis ning kõrghariduse omandasin Tallinna Ülikoolis. Kõige rohkem on mind aga mõjutanud põhikool. Sealne õhkkond, sõbralikud inimesed ning ümbritsev ilu õpetasid maailma vaatama pisut erilise pilguga. Põhikoolis kujunesid välja väärtushinnangud, millele on rajatud minu praegune elu.

Perenimi viitab meie kandile, Suur-Võrumaale. Kas on seost?

Elu teeb kummalsi keerdkäike. Elan nüüd 6 kilomeetri kaugusel Vägula järvest, aga ometi ei pärine mu juured Lõuna-Eestist. Kes teab, on see nüüd juhus või saatus.

Kus oled varem õpetanud? Kas on võrdlusaluseid Tilsi põhikooliga?

Olen õpetanud veel kahes väikeses koolis: Lehmja põhikoolis ja Äasmäe põhikoolis. Mõlemad koolid on olnud väga toredad ja sarnanevad Tilsi põhikooliga: klassid olid väikesed, lapsed sõbralikud ning kollektiiv toetav ja rõõmsameelne.

Tilsi on tugevad traditsioonid, näiteks pärisid õpetajate toas just eesti keele õpetaja istekoha. Kuidas oled töökollektiiviga kohane-

nud? Töökollektiiv on vastutulelik ja abivalmis. Kui on mingi probleem, siis olen töökaastaste abiga ikka

lahenduse leidnud. Sageli on töö üsna kiire, seega tuleks kolleegide paremaks tundmaõppimiseks veel nii mõnelgi ühisüritusel osaleda.

Oled esimene õpetaja, kellega mul on õnnestunud töökontakt luua portaali koolietu.ee vahendusel. Kas teadsid midagi meie koolist siis, kui portaali kaudu Lõuna-Eestis erialast tööd otsisid?

Ausalt öeldes ei teadnud ma Tilsi põhikoolist midagi. Kuna saatuse- tuuled tõid mu suvel Lõuna-Eestisse elama, siis oli mul vaja leida töökool ning seetõttu paningi Internetti kuulutuse lootuses, et mõni kool minuga ühendust võtab. Kuigi oleks olnud paar võimalust veel, kuhu tööle minna, otsustasin Tilsi põhikooli kasuks, sest Tilsi põhikool meenutas mulle kooli, kus olen ise õppinud, ning pisut ka Äasmäe põhikooli, kust olin sunnitud seoses elukoha vahetusega ära tulema.

Töötad ka täiskasvanute koolitajana, eesti keele lektorina. Kas teismeliste ja täiskasvanute õpetamisel on suur vahe?

Need kaks tööd on üsna erinevad. Koolis on iga päev samad õpilased, aga probleemid, mis tekivad, on alati erinevad ja ootamatud. Täiskasvanutega tööd tehes on iga kord erinevad inimesed, seetõttu peab oskama end vastavalt kohandada, et teha eri gruppidele selgeks ühesuguseid seiku.

Täiskasvanutele on muidugi lihtsam teadmisi jagada, sest nemad tulevad loengule kuulama. Õpilased tuleb ennekõike kuulama panna, alles seejärel saab õpetama hakata.

Mõlemad töökohad nõuavad palju energiat. Koolis läheb suur osa jõust õpilaste ohjeldamisele ja nende tähelepanu köitmisele, täiskasvanute koolitamisel aga tuleb osata leida vastused kõikvõimalikele keerulistele küsimustele ning peab olema heal tasemel lektor, et kriitiline kuulajaskond rahule jääks.

Sul on mitmekülgne huvid. Võib juhtuda, et aasta pärast pead töökoha vabastama. Kas sinuga võib rääkida uuest lepingust tööks samasugusel ametikohal? Kas seod ka tulevikuplaanid Lahedaga?

Kuigi ma olen siiani elanud Põhja-Eestis, võin üsna kindlalt väita, et tulevikku näen siiski eelkõige Võru- ja Põlvamaal. Siinne ilus loodus, sõbralikud inimesed ja rahu on mind võlunud ning seetõttu soovin ka edaspidi töötada kas Laheda vallas või selle läheduses. Seda aga ei julge ma lubada, et olen veel kaua õpetaja, sest inimese elab vaid üks kord ning seetõttu peab olema avatud erinevatele väljakutsetele ja võimalustele, mis teele saavad.

Aivo Roonurm, Tilsi kooli direktor

Mäng ja õppimine käivad käsikäes

Veel viimased värvikirevad lehed puudel, sekka tugevaid tuuleile ja vihmakrabinaid aknalaasil ning sügis ongi meid oma embusesse haaranud. Lasteaias on kokku saanud endised ja uued mängukaaslased. Mäng ja õppimine käivad käsikäes.

Iga õppeaasta on toonud lasteaiaperre uusi pedagooge, ka algav aasta polnud erand. Konkursi alusel asusid tööle lasteaiapäetajatena **Maie Purge** (fotol vasakul), kellel on seljataga pikk ja edukas pedagoogitöö, ning **Airi Varend** (fotol paremal), kellel küll puudub pedagoogiline ettevalmistus, kuid kes on avatud uutele väljakutsetele ja enesearendusele.

Lapsehoolduspühkusest naasis tööle Anu Turba. Tööd jätkavad väsimatu ja energiat täis liikumisõpetaja Reet Külaots, muusikaõpetaja Heli Vestla ja laste jaoks väga oodatud logopeed Niina Pille.

Pingeline tööaasta ootab ees lasteaiapäetajat Kätlin Kõivu, kes on jõudnud lõpusirgele õpingutega Tartu avatud ülikoolis. Tööd jätkab ka meie lasteaias raudvara - õpetajaabi Helgi Raha, kes on töökuse ja abivalmidusega pälvinud nii laste kui ka töökaastaste lugupidamist.

Häid ja maitsvaid toite oskab val-

mistada kokatädi Maire. Selline väike, kuid kokkuhoidev meie pere ongi.

Käesoleva õppeaasta töökava koostades mõtlesime eelkõige sellele, kuidas rikastada laste teadmisi loodusest. Nii on rännuteed viinud meid juba Metsamoori pereparki, kus saime teadmisi ravimtaimedest. Ise korjasime suve jooksul taimi, millest saab ravimtee tehnikat.

Augusti lõpus matkasime Haanjas Vällamäl. Järgmine matk viis Kiidjärvele. Septembri lõpul korraldasime koos lastevanematega mihklilada, kus iga laps võis müüa sügisande ja omavalmistatud mänguasju. Kasutusel oli mänguraha. Kauplemine käis täie hooga, kõik lapsed olid ostude üle õnnelikud.

Leivanädalal käisime Põlva leivakombinaadis, kus meile tutvustati leiva teekonda toidulaule. Saime tooteid degusteerida ja oma lemmiku valida. Aasta jooksul toimub teisi põnevaid üritusi.

Tänan kõiki vanemaid, hoolekogu liikmeid ja esimeest Mariliis Mandlit abi eest lasteaias probleemide lahendamisel.

Toimekat mängulist õppeaastat!

Anne Pugast, Tilsi lasteaias juhataja

Käesolevast õppeaastast töötab Vana-Koiola koolis algklasside õpetajana Enn Oja.

Sündinud 25. veebruaril 1952. Suurema osa oma elust töötanud ookeanilaevadel. Oskab palju keeli: inglise, saksa, taani, norra, hispaania, soome, vene keelt. Oskab hästi malet ja kabet mängida ning tunneb hästi taevakaarti. On laia silmaringiga ja palju maailmas ringi rännanud inimene. Õpib Tallinna Ülikoolis klassiõpetajaks. Planeeritav lõpetamise aeg on 2008. aasta jaanuar.

meeste toetamiseks terve tunni ning 17.35 pani Üllar bussile taas hääled sisse.

Kõik leidsid, et õppepäev oli huvitav, sisutihed ja andis palju uusi teadmisi. Selle kõrval avanes võimalus ka seniseid teadmisi kinnistada. Kõige suurem üllatus oli see, et siil ei kõnnigi metsas, seen või õun seljas,

nagu tema toiduvarumist muinasjutu raamatutes on kujutatud, vaid talle maitsuvad hoopis vihmaussid.

Õppereisi projekti kirjutas kooli juhataja Siret Lillemäe ning seda rahastas Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Enn Oja, Vana-Koiola kooli õpetaja

Üllatus: siile maitsevad hoopis vihmaussid!

Seeneveerand Vana-Koiola koolis lõpetas Tallinna loodusmuuseumis ja botaanikaaias käiguga.

Sissesõit Mere puistee parkimiskohala läks viperusteta. Siis tegime jalgsi tutvust Pika tänavaga ja läksime mööda Laia tänavat tagasi peaaegu Oleviste kirikuni. Nii jõudsiime loodusmuuseumi.

Ees ootasid kaks juhendajat. Nooremad ja vanemad õpilased liikusid nende saatel eraldi. Tutvuti prügindusega ja liigitati ka ise prügi. Seejärel tutvuti sügisese metsa erivaljapanekuga ning muude väljapanekutega Eesti ja muu maailma loodu-

sest. Lõpuks sai igaüks mikrokoobi all pealtnäha sileda paberi tegelikult krobelist pinda vaadata. Kõige huvitavam oli aga joodiga märgistatud suurendatud sibulalõiku, punast hallitusseent ja oma palgisarnast juuksekarva uurida.

Juhendajad olid isegi üllatunud meie kooli laste suurest keskkonnateadmistest ja avarast silmaringist.

Tagasi bussi peale jalutati Paksu Margareeta kõrvalt. Järgnes sõit Viru väljakult piki rannikuteed Piritalle. Pärast jõe ületamist ja Metsakalmistust jõudimist jõuti botaanikaeda. Ehkki aega oli kulunud juba üle

kavandatu, võeti meid taimeaias vastu täie tõsidusega. Lisaks eesruumis kuupliin kõrgvatele palmidele tutvustati põhjalikult neljas kasvuhoones sirguvaid, õitsevaid ja viljuvaid taimi ja seeni kogu maailmast. Leiti üles puud, mis kannavad kakao- ja kohviube, banaan, sidrunid ja papaasid. Naispere tundis huvi lilled ja kaktuste vastu.

Siis sai läbi ka ringkäik, mis tegi tuttavamaks maailma metsad, rohumad ja kõrbed.

Ent mis pealinna käik see ilma ostukeskuse külastamiseta on! Kõik said Ülemiste Rimis pealinna äri-

5. oktoobril 2007 sündis
Kert Kivi ja Anneli Lillese perre
poeg **CHRIS KIVI**.
Õnnitleme uut vallakodanikku
ja tema vanemaid!

Las lennata pealegi aastad,
tehtud tööd jääb järele rõõm.
Olgu päike sul alati saatjaks,
mõnus huumor ja naerugi sõõm!

NOVEMBER

96 LEIDA KAHAR
83 HEINO KRUDA
79 SALME UIBU
77 MAIMU RAHA
76 REIN MULDA
75 EERI MAASK
74 ANTON SEEME
70 JÜRI VERIK
69 LEILI TOOM
68 VIRGU MÕTSLA
67 ILME TURBA
66 UNO RAJA
65 HELI PEDASSAAR
63 ERNA-ENGELINA TAMM
62 TÖNIS SOEVER
62 AARNE RAA
60 HELI LAAN

Õnnitleme!

Laheda vallavalitsus ja -volikogu

Senni Tarum
8.05.1934 - 30.09.2007
Hilja Rath
17.02.1926 - 8.10.2007
Helle Tähe
18.10.1968 - 17.10.2007

Novembrikuu üritused Vana-Koiola kultuurimajas

5. novembril kell 19 mälumänguõhtu. Lisainfo ja registreerimine tel 5340 2063 või 528 4859.

9. novembril kell 21 isadepäeva pidu ansambli-ga Absolut-Lühis. Kõigile isadele üllatused! Pilet 50 kr.

18. novembril kell 14 naislauluansambli Laulust 45 aasta juubelipidu. Kaasa lõövad külaliskollektiivid. Tasuta.

Bussiringid: kl 13 Ridali - Lahe - Roosiküla - Mustajõe - Mäni - Tilsis - Joosu - Vana-Koiola kl 13.30 Pragi - Kõöbi - Himma - Vardja - Naruski - Vana-Koiola

Vana-Koiola kooli lastevanemate koosolek toimub 7. novembril kell 17.

Valik uusi raamatud Tilsis raamatukogus

Ilukirjandus:
Koivisto, M. „Londoni armuke”
Uustulnd, L. „Ruutuemanda sünd” room”
Atwood, M. „Pime palgamõrvar”
Forster, E.M. „Vaatega tuba”
Cervantes S.M. „Don Quijote”
Priilinn, K. „Tüdruk nimega Maricruz”
Scheuermann, S. „Rikkad tüdrukud”
Teatme-ja teaduskirjandus:
Meri, L. „Politiiline testament”
„Mesilinnu apteek: rahvalikud ravimised”

Hallgren, A.-K. „Pannkoogid”
Turovski, A. „Sipelgast vaalani”
Lastekirjandus:
Wolf, T. „Memmeke, räägi muinasjuttu!”
Pervik, A. „Paula lõpetab lasteia”
Jõgisalu, H. „Vennike ja tema sõprade lood”
Olsson, S. „Sune”
Kärner, S. „Sohvi”
Nordqvist, S. „Pettsoni jõulud”
Väli, H. „Õis koos okkaga”
Toomet, T. „Kus on kodu?”

Laheda Valla Sõnumid

Väljaandja: Laheda vallavalitsus ja volikogu
Põlvamaa, Tilsis side 63012, Tilsis küla
Tel 792 9380, e-post: lahedaleht@hotmail.ee

Toimetaja: Naima Navi Kõljendus: AS Võru Teataja Trükk: AS Võru Täht Ilmub kuu viimasel reedel.

Ralli - kallis ja ohtlik harrastus

Igapäevaelu kiirust tunnetavad küllap kõik. Ralli-auto roolis istudes on kiirusel teine väärtus. Selleks et saaks endast parima anda, on tarvis eeldusi, julgust, väga kiiret otsustusvõimet, lähedaste ja sõprade toetust, aga kõige rohkem muidugi materiaalselt abi. Siinkohal südamest tulevad tänusõnad Laheda masinaühistule eesotsas Olavi Põdraga, kelle toel olen saanud rohkem kui kolm aastat ralliga tegelda ja ka häid tulemusi saavutada. Selle aasta lõpetasin Urmo Aava karikasarja noorteklassis liidrina. Olen päris edukalt Põlvas ja Otepääl ka suurte rallis osalenud. Suur soov on jätkata. Leiduks ainult lahkeid toetajaid, siis on ka edaspidi häid tulemusi oodata.

Rivo Vähi,

Parksepa keskkooli õpilane Laheda vallast

Laheda valla külade postindeksid:

Himma 63002
Joosu 63003
Lahe 63004
Mustajõe 63005
Naruski 63006
Pragi 63007
Roosi 63008
Suurküla 63009
Tilsis 63012
Vana-Koiola 63010
Vardja 63011

Tilsis toimusid viiendad spordimängud

29. septembril toimusid Tilsis viiendad lastekodude spordimängud.

Kohal olid Pärnu, Kuressaare, Viiratsi ja Tartu lastekodu, Keila SOS-lasteküla, Väana laste- ja noortekodu ning loomulikult Tilsis lastekodu esindajad. Tilsis lastekodu kasvataja Davis Kostõgov oli seekordki ürituse korraldaja.

Eesmärk oli sporti propageerida ja üksteisega rammu katsuda. Ürituse heale kordaminekule aitasid kaasa väga ilus ilm ning ladus korraldus. Ajakava jooksis kui õlitatud ja lõpuheliid kostsid täpselt õigel ajal.

Mis aladel siis võisteldi? Esimene ala oli pendelteejooks. Järgnes kuulijänn, kus kuuli ei tõugata, vaid visatakse ja võitjaks tuleb võistkond, kes viskab kuuli kõige kaugemale.

Edasi tuli hoota kaugushüpe ja siis võõramaise nimega *frisbee*, mis iseenesest pole midagi muud, kui lendaldriku mäng Ameerika jalgpalli reeglitega (kehakontakt keelatud!).

Neil esimestel aladel oli vaieldamatuks liidriks Tilsis, kuid edasi läks juba põnevaks. Minijalgpallis sai Keila SOS nabi võidu ja sellest innutatuna kujunes korvpalli finaali Tilsis - Keila väga põnevaks, isegi nii haaraavaks, et selleks ajaks kohale jõudnud Eesti suurkuju judos Indrek Pertelson oli noorte energiast ning pühendumisest hämmingus. Ütles, et näeb neis tohutut potentsiaali, kui vaid sihikindlust ja tahte jõudu jätkuks. Võidukarika sai lõpupunktide järgi siiski Tilsis lastekodu. Seda juba viiendat korda.

Autasustamisteremoonial jagas Indrek

lastele mõnusaids spordimehe tarkuseteri. Tal oli kaasas üllatusküllaline Tomoni, kes rääkis lastele oma kodumaast Jaapanist. Hiljem said kõik tutvuda jaapani kirjaga ning iga soovija sai ka oma nime jaapani keeles Jaapani paberile.

Sportlik päev läks igati korda. Ootame järgmist kohtumist järgmisel aastal.

Raido Kaljula,
Tilsis lastekodu direktori asetäitja
õppe-kasvatustöö alal

Täname toetajaid: Hansapanga Põlva osakond, AS EMT, OÜ Nycomed, AS A. Le Coq, AS Kalev, AS Lõuna Pagarid, AS Elion, OÜ Kolmeti, OÜ Rademar, AS Sportland Eesti, AS Suwem, Lahe Masinaühistus, OÜ Emer-Pen, Rõuge Vallavalitsus, Põlva Linnavalitsus, OÜ FAMILA Puit, AS Pere Leib.

Meie võidukas meeskond. Kõikide mängude mootoriks on olnud Davis Kostõgov, kes keskel karikat hoiab. Paremäl äärel on Indrek Pertelson koos oma kaaslaste Kaja ja jaapani neu Tomoniga.

RAIDO KALJULA foto

Kuidas sügisel liiklusõnnetusi vältida

Taas on kätte jõudnud aeg, mil liiklusolud muutuvad eriti raskeks ja ohtlikuks. Ssajud, mahalangenud lehed ja esimesed öökülmad teevad teolud tunduvalt halvemaks. Seetõttu on väga oluline, et iga liikleja teeks kõik endast oleneva, et turvalisust suurendada.

Eelnevate aastate kogemus näitab, et esimeste külmade ja libedaga kasvab ka liiklusõnnetuste arv. Sõidukiomanikud peaksid enne talvehooja saabumist kindlasti üle vaatama oma sõiduki tehnilise seisukorra: kas masinal on all korralikud ja nõuetekohased rehvid, millises seisukorras on auto valgustusseadmed, kas esiklaas on terve ja kas klaasipuhastajad ikka töötavad. Autoga sõitma minnes tuleb juhil ja teistel autos viibijatel kindlasti kinnitada turvavöö. Sõiduki liikumiskiruse valikul tuleb arvestada

nii teelusid, nähtavust, ilmastikulisolud kui ka oma juhtimisoskusi ja -kogemusi. Kindlasti tuleb jälgida liikluse märke ega tohi ületada lubatud sõidukiirust.

Eriti tähelepanelikud peavad sügishooajal olema jalakäijad ja jalgratturid. Nad ise peavad hoolit-

sema selle eest, et oleksid pimedal ajal liigeldes korralikult nähtavad. Helkur ei ole häbi asi, selle võib endale julgelt külge riputada. Autojuhtl on tumedates riietes inimest väga raske märgata ja nii on ka õnnetused kerged tulema. Jalakäija või jalgrattur näeb tuledega sõitvat autot juba kaugelt, ent autojuht märkab valgustamata kaasliiklejat alles umbes 30 meetri kauguselt. Kui autojuhti pimestavad veel vastassuunas läheneva sõiduki tuled või kui on sajune ilm, võib valgustamata liikleja märkamise vahemaa

tunduvalt väheneda. Helkuriga jalakäija või jalgrattur aga on lähitulede valgusel nähtav juba 130-150 meetri kauguselt. Selline vahemaa jätab autojuhtle aega reageerida, võimaldab õigel ajal sõitu aeglustada ning kaasliiklejast ohutult mööduda.

Helkur on kohustuslik pimedal ajal ja halva nähtavuse korral nii valgustamata maanteel kui ka asulate, kus puudub kinnitee. Helkur tuleks kinnitada riietele nii, et see oleks nähtav võimalikult mitmest suunast; turvalisem on kanda koguni kaht helkurit - mõlemal küljel ja põlve kõrgusele kinnitatuna. Võimaluse korral võiks kasutada helkurpaletu, mida saab ülerõivastele õmmelda. Eriti oluline on see laste puhul, sest nad kipuvad rippuvaid helkureid kaotama!

Ohutut liiklemist!
Silver Hinto, vanemkonstaabel